

CRUCIFIGETUR, DOOR JAN VELDMAN.

I.

HNTDAAN van wapenzwaarte, ver weg het blinkend staal ligt de honderdman gestrekt op het breede bed. Zwaar steunt zijn hoofd in de kussens, terwijl zijn neus de zoete geur geniet, die opstijgt uit het nevenszijnde atrium. Als een onzichtbare waas zweeft het reukwerk door het klein vertrek. Van verre klinken gedempte voetstappen van menschen op de straat. Het is hem deugd zoo te rusten, na het verkwikkend bad. Iedere dag, wanneer de zon haar hoogepunt bereikt heeft, sluit hij zich op in het diepste van zijn woning. Dit is voor hem het uur van lichte overpeinzing, van plannen voor de toekomst. Als honderdman is niet gering zijn taak. En in zijn vrije tijd weet hij zich geen Nicodemus, de bezitter van uitgestrekte gaarden en vele woningen. Toch is zijn nietig huis, van ouder op ouder reeds geërfd, hem lief. Deze bezitting is hem geworden iets onafscheidelijks, waaraan hij dagelijks met lust een nieuwe verbetering doet aanwijzen, die snelle slavenhanden schier zonder tijd volbrengen.

Zijn huwelijk geeft voldoening: veel kinderen werden zijn deel. Dat hij morgen weder voor de afgezant des keizers met forsche zonen zal paradeeren, het maakt hem gelukkig. Dan is het schittering, al waar men ziet. En toch, hij voelt het als iets zekers, er zal verandering komen. Er is reeds verandering gekomen. Eenige zijner slaven zijn geweest, daar verre in het veld, waar hij predikte. En bij hun terugkomst hebben zij opstandige gedachten verspreid. Onrust heerscht er in de wereld, die hem en de zijnen dienstbaar is. Men zegt: een man, die prediker, moet van het Zuiden zijn gekomen om in deze oude stad een nieuw geloof te brengen. Om hen te verjagen, die deze dag nog de tempels met hun wijsheid vullen. Het is de honderdman gelijk, zij zijn toch slechts voor het volk. Hij heeft eerst met wrevelig gebaar die verhalen van opstand willen smoren. Daarna roerde zijn roede onder de knechten. Maar zij zwijgen niet. Gelijk een woekerplant schiet het op, dan hier dan daar, en telkens gaat er een gindsch naar die prediker. En een enkele keert niet weer.

De middag is warm en loom. Ondanks het klaterende atrium drukt de hitte. Zwoel hangt de geur van het reukwerk. De honderdman tracht te slapen. En in de bange droom ziet hij een donkere wolk, die stijgt en niet te stuiten valt.

2.

Het is gebeurd slechts enkele dagen later. De honderdman ziet hen vlieden, beschut door avondduister. Hij laat hen roepen, doch zij keeren niet. Slechts sneller bewegen hun voeten. Als hij buiten komt blijkt zijn stem reeds ontoereikend de afstand te bestrijken. Omringende slaven zien zijn aderen zwellen. Angst doet hun vluchtende ruggen krommen. . . . Maar hij-zelf voelt plots zijn toorn afnemen. Een ongewone rust komt over hem. Zijn hand steunt op zijn zwaard, wanneer hij de woning weder binnentreedt. Het is ineens in hem gekomen, als iets wonderbaarlijks, die vraag wat zouden zij daar vinden, dat alle zweepslagen trotseert? Waarom gaan zij tot die prediker, die steeds nadert als de donkere wolk uit zijn droom. Die verre man beweert door God te zijn gezonden. Door God die alle levens beheerscht en bestuurt. Door God die ook in den tempel aanwezig is, waar de schriftgeleerden hun uitspraak doen en de wisselaars hun geld vergaren. De God der armen, der slaven. En hij, de honderdman, moet hij zich daarmee inlaten? Maar die God, die toch ook moet zijn voor anderen, voor hem. . . . Doch neen, een lach vertrekt zijn gelaat, dat in stil gepeins iets manlijk-fiers heeft getoond. En hij grijpt de kruik en drinkt totdat hij wegzinkt in een eindelooze diepte.

De volgende ochtend echter, wanneer de roes weer is geweken, dringt zich alweder op die vraag: Waarom, waartoe al dat gaan? Wie is die man dan toch? Wat zegt hij? Gelijk een vrucht, die dagelijks verzwaart, draagt hij haar met zich om. De slaven sluipen 's avonds buiten de poorten, en keeren des morgens heel in de vroegte weder. Hij ziet hen gaan, hij ziet hen komen: hij vergeet te straffen. En iedere avond zijn er meer, steeds meer, en ze komen allen terug. Terwijl hij ze verborgen bespiedt, groeit de innerlijke vrucht gestadig tot zij, overrijp, plots uitbreekt en hem doet gaan door de beschermende avond naar het veld.

Als sombere dreiging staan wallen en poorten der eeuwige stad. Een slaaf gelijk, heeft de honderdman zich verborgen achter een boom. In de terreinplooi de deinende menigte in halve cirkel rond een man, die met zachte stem iets schijnt te zeggen. Niet te verstoren aandacht ligt over de luisterende hoorders, wier geschoren hoofden meestens het slavenvolk aanduiden. Slechts een enkele donkere schaduw, als hij wat verder op verborgen, verraadde een eedler kleedij.

Schier nauwelijks treffen de stemmeklanken zijn gehoor en voorzichtig sluipt hij nader, schichtig loerend her en der. De prediker spreekt niet, zooals de schriftgeleerden, vanaf een hoog gestoelte. En evenmin is wijsch het gebaar zijner armen. Integendeel: hij schijnt uit het volk voortgekomen, slechts waardigheid van houding doet hem anders zijn. Nog nader komt de honderdman, het halve gelaat in de mantel verborgen. Nu hoort hij

de stem: . . . die in mij blijft en ik in hem, die draagt veel vrucht. . . . zoo iemand in mij niet blijft, die is buitengeworpen, gelijkerwijs de rank, en is verdord. . . .

Gansch rechttop staat de prediker temidden van het volk. Zijn stem is als wierookwolken in de stille nacht. In de verte rijst de tempel van wisselaars en schriftgeleerden. Zijn gelaat is door avondduister bijna verhuld; de honderdman hoort alleen de klank, die is vol reinheid en liefde en die gaat langs de slavenhoofden ook tot hem. . . . Ineens keert de krijgsman zich om, tigt weder poortewaarts. Langzaam betreden zijn voeten de wegen, en zijn pad is niet het kortste. Tusschen zijn slapen ruischt het gehoorde als een branding. . . . in mij niet blijft, die is buiten geworpen. . . .

Het is alsof over de wereld een waas ligt.

Maar eenmaal terug in het rijkgeurende atrium, breekt de ochtendklaarte over gebogen slavenruggen, van zweepen doorstriemd.

3.

Met de dagen die over de stad komen, trekt het gerucht van de wonderen uit het veld. Schier dagelijks weerklinkt in de woning van de honderdman het kletsen van zweepen en het gevloek der slavenleiders. Doch hij-zelf heeft zich afgesloten van het dienend volk, want er is in hem gevaren een lijdzaamheid, die niet van deze aarde is. O, hij wil die gindsche prediker vervloeken! De man, die opstand voedt; verzet van het volk tegen hun wettige meesters. En ware het slechts verzet, hij zou hen ranselen, dat hun bloed de plavuzels kleurde. Doch het is iets anders, waar hij niet tegenop kan. Zij hebben plots een onzichtbaar wapen tegen hem verworven; een wapen dat hem machteloos maakt. Zijn dagen zijn gevuld van een onnoembare angst. Zelfs het paradeeren met zijn zonen geeft hem niet die trotsche vreugd, hoewel hem toch veel lof gewerd. Het lijkt of zijn leven de bodem verliest. . . .

Maar nu is het einde gekomen, nu is de levensbaan gebroken van die opstandeling met zijn zachte gebaren en lokkende stem. Het volk gaat op ter gerechtshuis in dichte drommen. Hij is verraden door een, die zijn woordkracht niet langer kon torsen.

Ook de honderdman heeft zich begeven naar de plaats waar straks het recht zal zegevieren. Rondom is hij door volk omgeven, dat lacht en schreeuwt in blijde verwachting van het naderend schouwspel. Plots klinkt een luid geloei, vermengd met hoongekrijsch. Als een golf slaat het over de wachtensmoede menigte; zijn naasten rekken de halzen. En ook hij brult mee, doch zijn hart is kleiner dan ooit.

Daar staat de prediker in zijn spotroode kleet. Het wordt de eerste maal,

dat de honderdman aanschouwt dit magere gelaat; die mond, die liefde bracht; die oogen wondergroot. De handen zijn gebonden en hangen neer als in een stil gebed. En op het hoofd, daar rust de doornenkroon, hem door het volk gegeven.

De honderdman ziet.... die berusting.... die lijdelijkheid.... als een slaaf.... En plots stemt hij in met het oordeel: kruist hem! kruist hem! Zijn hart bonst in zijn lichaam mateloos groot.

Doch die nacht, toen zijn lijf van eet- en drinkmaal zwaar, het bed gevonden had, keken zijn oogen lang in het angstig donker. Het rechtsgebouw, de schriftgeleerden, Pilatus onschuldig zijn handen betastend, de prediker met kroon en purperkleed, gebonden als een slaaf, maar toch....

En rustloos vergingen de uren.

4.

De zon staat in middaghitte van de zomersche dag. Voorbij de poort, waardoor zij juist getrokken zijn, voert schier eindeloos de weg naar de hooge heuvel ginds. In wolken stuift het stof van onder de voeten der dansende menigte in het gelaat van de man, die het kruis torst. Achter hem gaat de honderdman aan het hoofd van zijn troep. Van de veroordeelde ziet hij niet veel, slechts de rug, gebogen onder het zware hout, die pijnlijk schokt bij iedere schrede. Na de rustelooze nacht is hij gewekt door geraas, al was het een marktdag. Afschuw deed zijn mond trillen: het volk gaat zien, hoe een mensch wordt vermoord. Dat is voor hen een dag vol vreugd. Nog draagt hij in zijn hoofd die angstige droom van het rechthuis met Pilatus, de wraakgierigen op het plein. Maar het is immers een opruier, die men zal doodden. Een vijand van zijn kaste! Waarom dan die zwakheid? En hij trachtte het zwaard te gorden met liefde.

Maar nu hij gaat in de stoet, welke de man, die liefde sprak, zal oordeelen, is zijn wellust gevloten. Het verlangend reiken naar een terechtstellingsdag is geslonken tot een onverwinbare vrees. Hij durft niet bezien het woeste stompen van de soldaat, als de prediker valt onder de last. Reeds twee maal heeft hij zijn oogen gericht op de grond, toen plots de stoet hokte, en de man kreunde gelijk een zwaargetroffen dier. En steeds verder trekt de menigte tot ginder waar de zon de heuvelrand fel doet schitteren. De honderdman moet mede: hij is soldaat. Zijn manschappen zullen straks het kruis oprichten. Bij iedere stap komt het oogenblik nader. Weer wankelt de man, het hout is te zwaar. De witte rug breekt, het lichaam zinkt in het zand, dieper dan ooit. De slaaf valt.... De honderdman ziet.... Reeds heffen soldaten hun speren tot meerder spoed....

Dan ineens treedt de krijgsman naar voren; hij strekt de arm: „Laat af” Het woord is een zilte druppel in het vuur van haat. En hij-zelf vat het hout en doet de man opstaan. In zijn klamme handen parelt zweet, en zijn wapenkleed is ondragelijk zwaar. Verder gaat het langs de wegen. Het hoofd door het schrijnend hout is diep gebogen: de handen die nauwelijks de moeder ten laatste male kunnen betasten. Zelfs de doek, doorweekt van zweet, brengt geen verlichting meer. Het is de honderdman, als droeg hij ook een kruis. En lang nog is de weg....

Ze hebben hem nu geklonken. Dof was de slag der hamers. En spons en drank werd hem gereikt. De krijgsknechten hebben de weenende vrouwen teruggedrongen, en staan nu stram te wachten op het einde. De honderdman heeft het hoofd geheven; zijn oogen branden.... de voeten bloeddoorboord, de armen wijdgestrekt. Nog eenmaal openen zich die oogen, waarin de wereld rust. Hij kan de zijne niet meer wenden, het zwaard ontvalt zijn hand.... die blik, die hem verschroeit. En het al is vergeten: zijn huis, zijn vrouw, zijn paradeerende zonen, want diep uit zijn ziel welt op die klank, in felle worsteling geboren: „Ja, deze was de Man Gods....”

Hij voelt zich naakt. Maar in hem is het leven ontloken, gelijk een jonge bloem. Terwijl toch Zijn lichaam nederhangt, ontzield.

